

רגש טבעי שהופך למכשול חינוכי, לפרשת תולדות תשפ"ו

בפרשתנו אנו קוראים את הפרשה המוכרת – ברכות יצחק ליעקב ועשו. התנהלותם של יצחק ורבקה טעונה ביאור. ביחס ליצחק תמוה מדוע הוא רצה לברך את עשו דוקא, ולא את יעקב. וכמובן האם יצחק ידע ממצבו הרוחני של עשו. בהתייחסות לפעולותיה של רבקה, עלינו להבין מדוע שלחה את יעקב שיקח את הברכות במקום עשו.

מערכת היחסים בין רבקה ליצחק

כדי להשיב על שאלות אלו נפתח בדברי הנצי"ב מוולוז'ין בסוף פרשת חיי שרה. על הפסוק: "וַתֵּשֶׂא רַבֶּקָה אֶת עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגָּמֶל. וַתֹּאמֶר אֶל הָעֶבֶד: מִי הָאִישׁ הַלֵּזָה, הַהַלֵּךְ בְּשֶׁדָה לְקָרְאֵתְנוּ? וַיֹּאמֶר הָעֶבֶד: הוּא אֲדֹנָי, וַתִּקַּח הַצְּעִיר וַתִּתְּכֶס" (לעיל כד, סד-סה) כותב הנצי"ב: "ותקח הצעיר ותתכס. מרוב פחד ובושה, כמו שמבינה שאינה ראויה להיות לו לאשה, ומאז והלאה נקבע בלבה פחד ממנו, ולא היתה עם יצחק כמו שרה עם אברהם, ורחל עם יעקב, אשר בהיות להם איזה קפידא עליהם או שינוי דעה לא בושו לדבר רתת לפניהם, מה שאין כן רבקה. וכל זה הקדמה להסיפור שיבוא בפרשת תולדות שהיו יצחק ורבקה מחולקים בדעות, ומכל מקום לא מצאה רבקה לב להעמיד את יצחק על דעתה בדברים נכוחים, כי היא יודעת האמת כי עשו רק ציד בפיו, וכן בשעת הברכות, וכל זה היתה סיבה מהקב"ה שיגיעו הברכות ליעקב דוקא באותו האופן וכאשר יבואר במקומו טעם הדבר, ואילו היתה רבקה עם אישה כמו שרה ורחל עם אנשיהן, לא היה מגיע בזה האופן, והכל בהשגחה פרטית מראש שתגיע רבקה ליצחק בשעה שתבהל ממנו, ויצא אחרית דבר כפי רצונו יתברך". לדבריו של הנצי"ב ניתן להוסיף שבכל הפרשה אנו רואים רק פעם אחת שמתנהלת שיחה בין יצחק לרבקה, היה זה בסוף הפרשה. כתוב: "וַתֹּאמֶר רַבֶּקָה אֶל יִצְחָק קִצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְנוֹת חַת" (כו, מו).

יחס יצחק לעשו

הפרשנים דנים רבות בשאלה המפורסמת, האם יצחק ידע ממצבו הרוחני של עשו. מרביתם סבורים שהוא לא ידע שעשו נמצא בדיוטא כה נמוכה. הטור מבאר שהוא לא ידע, שהרי אם היה יודע, לא היה אוכל משחיטתו. ומוסיף הספורנו, שאילו היה יודע, היה מוכיח אותו על מעשיו השליליים.

איך ניתן להסביר שיצחק לא ידע מה מצבו הרוחני של עשו בנו? על כך עומד האברבנאל ומסביר שהיו לו ליצחק כמה הזדמנויות להתבונן במעשי עשו, חטאיו וחטאי נשיו, אולם מרוב שאהב אותו, לא ראה כל פסול במעשיו, כדברי חז"ל: "אמר רבי שמעון בן יוחאי: האהבה מקלקלת את השורה" (מדרש רבה נה, ח).

ביחס לחינוכם כותבת התורה: "וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי יָעֶשׂוּ אִישׁ יָדַע צִד אִישׁ שֶׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב אֱהָלִים" (כה, כז) וכותב על כך רש"י הירש: "כל עוד היו קטנים, לא שמו לב להבדלי נטיותיהם הנסתרות, תורה אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם, ושכחו כלל גדול בחינוך: "חונך לנער על פי דרכו..." (משלי כב, ו). יש לכוון את החניך בהתאם לדרכו המיוחדת לו בעתיד, ההולמת את התכונות והנטיות הרדומות בעמקי נפשו, וכך לחנך אותו לקראת המטרה הטהורה, האנושית והיהודית כאחת". לשיטתו, הגורם הראשון להתנהגותו של עשו היה החינוך שקיבל, שלא היה מתאים לאישיותו ולאופיו.

ובפסוק הבא כותב רש"י הירש: "רגשות ההורים (=יצחק ורבקה) היו חלוקים ביחס לבניהם, אף זו עובדה שלא יכלה להשפיע לטובה. אחדות דעות ביחס לחינוך, ואהבה שווה לכל הבנים, גם אל הלקויים

הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר ספרים

נייד 052-9453811 / מוזמנים לבקר באתר שלנו [/https://shaalti.co.il](https://shaalti.co.il)

לפרטים אודות ספרי תורתך שאלתי, בקישור <https://did.li/fyHCN>

'תורתך שאלתי' – הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם

במידותיהם, הזקוקים לאהבה מסורה עוד יותר מהחולים בגופם, הם הם תנאי היסוד ואבני הפינה לכל חינוך. אמנם, בכוח המשיכה של הניגודים, נוכל להבין בנקל את אהבת יצחק אל עשו, ואהבת רבקה אל יעקב. יצחק, שהיה "עולה תמימה", התרחק מהמולת העולם, והעדיף את נאות השקט בבאר לחי ראי על פני החברה האנושית ההומיה. **יתכן שהוא אהב את אופיו של עשו, העז ונועז במעשיותו, המסוגל להנהיג את הבית בכשרון שעלה על שלו.** כנגדו רבקה ראתה ביעקב את הדמות השלמה, הרחוקה בתכלית מכל מושגי בית אביה. **אהדתם של יצחק ורבקה מובנת, אך אל להורים לכוון את חינוכם על יסוד רגשות עמומים ומעורפלים כאלה.** הסיבה השניה לדעת רש"ר הירש היתה הבדלי הגישות שבין יצחק לרבקה. הבדלים שנבעו מהסיבה שבה גדל כל אחד מהם.

רבקה ויעקב

נותר לנו לבאר את התנהלותה של רבקה. מעבר לרצונה של רבקה שיעקב, בנה האהוב והצדיק, יקבל את הברכות, היה לה חשוב פרט נוסף. רש"ר הירש מבאר שרבקה ביקשה להוכיח ליצחק שעשו מרמא אותו לאורך שנים. משנוכח יצחק לראות שאפילו יעקב הצדיק והתמים, איש האמת מצליח "לגנוב את דעתו" ולפעול בערמה, הבין שכנראה כך פעל עשו במשך שנים רבות. ומסיבה זו תגובתו היתה: "וַיִּחְרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד מְאֹד" (כו, לג) וכדברי חז"ל: "נפתח לו גיהנם" (תנחומא תולדות יא). לראשונה, הגיע יצחק למסקנה שכל ימיו גנבו את דעתו והטעוהו.

רבקה ויצחק

פתחנו את המאמר ביחס שבין רבקה ליצחק ונסיים בנושא זה בדבריו של רש"ר הירש אודות צדקותה של רבקה. לאחר ש"הצליחה" במעשיה, והוכיחה ליצחק שצדקה, היא לא פנתה אליו ואמרה זאת. מדוע אמרה ליצחק: "קִצְּתִי בְּחַיֵּי מִפְּנֵי בְּנוֹת חַתִּי? מבאר רש"ר הירש: "אילו היתה רבקה אשה ככל הנשים, ברצון היתה מנצלת את ההזדמנות, לגלות ליצחק את מזימותיו של עשו, להוכיח לו שהדין היה עמה, שעתיד עשו להיות קין שני וכו'. אך אין היא עושה כן, אלא מנמקת את נסיעתו של יעקב במניעים טבעיים ומוצדקים בעצמם". **הכותב: הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר סדרת הספרים 'תורתך שאלתי' על התורה, רב המכר 'כי ישאלך' – על הגדה של פסח, 'מה שאלתך' – על מגילת אסתר. לתגובות – office@shaalti.co.il**

רוצה להיערך לשבת עם רעיונות ודברי תורה לפרשת תולדות?

<https://did.li/IWVIw> היכנסו לקישור

לקבלת "טעימה" מהספר 'תורתך שאלתי', לקט שאלות ותשובות לפרשת תולדות,

<https://did.li/UC2rl> בקישור

מעוניינים לשדרג את שולחן שבת? עלון חויה בשולחן שבת - לפרשת תולדות תשפ"ו,

<https://shaalti.co.il/?p=15983> בקישור

רוצים דברי תורה ערוכים לסעודת שבת? בגליון 'תורתך שאלתי' לפרשת תולדות תמצאו,

<https://shaalti.co.il/?p=15980> בקישור

הרב חגי ולוסקי – מרצה ומחבר ספרים

נייד 052-9453811 / מוזמנים לבקר באתר שלנו <https://shaalti.co.il>

לפרטים אודות ספרי תורתך שאלתי, בקישור <https://did.li/fyHCN>

'תורתך שאלתי' – הספרים שיעשירו וירוממו את שולחן השבת שלכם